

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ШЛЯХОМ САМОЗАЙНЯТОСТІ

Тетяна Діденко,
майстер виробничого навчання
ДНЗ «Житомирське вище професійне технологічне училище»
e-mail: didenko21200@ukr.net

Анотація. Обґрунтовано актуальність використання інтерактивних методів навчання в освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти з метою підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до працевлаштування шляхом самозайнятості. Охарактеризовано інтерактивні методи, найбільш ефективні у процесі розвитку в учнівської молоді навичок, важливих для побудови професійної кар'єри, зокрема у сфері малого бізнесу.

Ключові слова: професійна освіта, майбутні кваліфіковані робітники, інтерактивні методи навчання, підприємницька компетентність.

INTERACTIVE LEARNING METHODS FOR PREPARING FUTURE QUALIFIED WORKERS FOR EMPLOYMENT THROUGH SELF- EMPLOYMENT

Tatyana Didenko,
master of industrial training
Zhytomyr Higher Vocational Technological School

Abstract. The relevance of the use of interactive learning methods in the educational process of professional (vocational and technical) education institutions in order to prepare future qualified workers for employment through self-employment is substantiated. The interactive methods that are most effective in the process of developing the skills of students, important for building a professional career, in particular in the field of small business, are characterized.

Keywords: professional education, future skilled workers, interactive learning methods, entrepreneurial competence

В умовах воєнного стану та повоєнного відновлення економіки України сучасні заклади професійної (професійно-технічної) освіти повинні таким чином готувати майбутніх кваліфікованих робітників, щоб вони були креативними, спроможними до нестандартних самостійних рішень, здатними до пошуку роботи в умовах динамічного цифрового ринку праці і готовими до самозайнятості в умовах високого рівня безробіття серед молоді (Yershov, 2019; 2021). Тобто майбутній кваліфікований робітник має бути конкурентоздатним, мобільним, психологічно готовим до навчання впродовж життя, спроможним професійно самореалізовуватися за своєю спеціальністю у сфері малого бізнесу. В умовах зростання безробіття, пов'язаного з руйнуванням вітчизняної економіки, підготовка молоді до самозайнятості набуває стратегічного значення і тому потребує добору таких форм і методів організації освітнього процесу, які б сприяли опануванню актуальних правових, економічних, психологічних знань та розвитку професійних,

ключових і гібридних навичок, необхідних для відкриття власної справи в умовах цифрового ринку праці. Ефективність навчання дуже залежить від урахування в освітньому процесі закладів професійної освіти низки важливих психолого-педагогічних характеристик учнівської молоді (наприклад, відкритість до навчання, готовність співпрацювати з іншими учасниками освітнього процесу; потреба аналізувати свою діяльність і реалізовувати власний потенціал; прихильність до практичних видів підготовки молоді до вирішення ймовірних проблем у майбутній професійній діяльності; прагнення аналізувати власні перемоги і невдачі).

Сфера малого бізнесу у цифровому суспільстві потребує творчих особистостей, здатних аналізувати й вирішувати складні виробничі завдання, ухвалювати обґрунтовані самостійні рішення (Базиль & Єршова, 2019). Досягти такої мети в умовах репродуктивного навчання, заснованого на запам'ятовуванні та відтворенні готової інформації, практично неможливо. Важливо застосовувати технології, що сприятимуть розвитку гнучкості, критичності, самостійності мислення, креативності, здатності швидко приймати адекватні рішення у нестандартних ситуаціях (Алексеева та ін., 2020).

З огляду на це, одним із шляхів підвищення якості підготовки сучасних кваліфікованих робітників є цілеспрямоване формування в них пізнавальної активності і самостійності, оскільки ринок праці вимагає конкурентоспроможних і затребуваних на ринку праці фахівців, які володіють не лише професійною компетентністю, але й професійною мобільністю, що потребує високого рівня розвитку ключових і гібридних компетентностей (Однорог, 2018). Це зумовлює актуальність використання в освітньому процесі інтерактивних методів навчання. Це – способи організації активної взаємодії учнів у навчальному процесі з метою досягнення визначених дидактичних результатів (Пошетун, 2021). Використання інтерактивних форм і методів активізації пізнавальної активності, на відміну від традиційних технологій організації освітнього процесу, дає змогу спроектувати практичні ситуації, що виникають у реальній професійній діяльності, сприяючи формуванню навичок, необхідних для працевлаштування та побудови успішної професійної кар'єри (Гриценко, 2019; 2020).

В освітньому процесі можуть бути дуже ефективними *дискусійні методи* навчання:

групова дискусія (активно використовується не тільки як метод навчання, але і як спосіб організації позанавчальної колективної творчої діяльності учнівської молоді);

діалог (можна використовувати для аналізу компетенцій, притаманних успішним підприємцям: компетенції досягнення (ініціативність, здатність бачити можливості, прагнення до забезпечення якості роботи, орієнтація на ефективність); компетенції мислення та вирішення проблем (систематичне планування і вирішення проблем); директивність та контроль (наполегливість, контроль); орієнтація інших (визнання важливості ділових взаємин);

розбір практичних ситуацій (сприяє розвитку в учнів навичок аналізу та прийняття рішень, що допомагатимуть більш успішно вирішувати схожі проблеми в майбутній професійній діяльності);

кейс-метод (допомагає детально відобразити професійну ситуацію й організувати діяльність учнів від її аналізу до вирішення; сприяє розвитку корпоративних умінь («робота в одній команді»), компетентного ділового спілкування і професійного мовлення);

Особливого значення у процесі підготовки молоді до самостійної професійної діяльності набувають ігрові інтерактивні методи навчання:

дидактична гра (спрямована на формування творчого потенціалу, розвиток аналітичного мислення учнів, здатності до комунікації й самонавчання);

ділова гра (колективний метод навчання, що може включати в себе цілий комплекс інших методів активного навчання – дискусію, мозковий штурм, аналіз конкретних ситуацій, розбір документації тощо; допомагає молодим фахівцям, які опиняються в реальній професійній ситуації, зменшити ступінь несподіванки від імовірних проблемних виробничих ситуацій; розвиває лідерські якості);

навчальна гра (інтегральний методом навчання і контролю, який в умовах, наближених до реальних, об'єктивно виявляє здатність учня до реальної конкретної професійної діяльності);

організаційно-діяльнісні або проблемно-ділові ігри (форма інтерактивного навчання вирішенню проблемних ситуацій за допомогою моделювання дослідницької діяльності та організації соціально-виробничої; цей метод потребує побудови гіпотези або теоретичної концепції, які перетворюють проблему в завдання).

Особливої популярності останнім часом набувають *тренінгові інтерактивні методи* навчання майбутніх фахівців (форма групової роботи, що забезпечує активну участь і творчу взаємодію учасників між собою і з педагогом). Це – ефективна форма отримання майбутнім фахівцем теоретичних знань, дієвий інструмент для набуття актуальних умінь і навичок; цікавий процес пізнання себе та інших. Мета тренінгів – опрацювати теоретичну інформацію, сформувати нові вміння й навички, розвинути особистісні й професійні якості, сприятливі для здійснення усвідомленого вибору та успішного розвитку професійної кар'єри; знизити прояв негативних якостей і властивостей особистості, поведінки й комунікації, покращити мотивацію до навчання, формувати позитивне ставлення до себе й життя тощо.

Отже, інтерактивне навчання – це форма організації пізнавальної діяльності, що передбачає створення комфортних умов навчання, при яких учнівська молодь відчуває свою інтелектуальну спроможність та успішність. Охарактеризовані форми й методи підвищують ефективність підготовки майбутніх фахівців до професійної самореалізації шляхом самозайнятості. Вони можуть використовуватися в дистанційній і змішаній формі здобуття освіти, сприяють формування цифрової культури майбутніх фахівців,

навичок життя й діяльності в умовах цифрового суспільства і цифрової економіки, позитивно впливають на пробудження в учнівської молоді інтересу до навчання, покращують засвоєння навчального матеріалу, готують до роботи в команді, дають змогу отримати певний досвід підприємницької діяльності, виховують повагу до права кожного на свободу слова тощо. Основними критеріями ефективності застосування інтерактивних методів навчання в освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти є здатність особистості до економного використання власних ресурсів (інтелектуальних, часових, фізичних, емоційних), наявність актуальних знань про особистість та самозайнятність, розвинені навички самоменеджменту, здатність працювати в команді, сформована готовність до продукування, самопрезентації та реалізації власних ідей, а в перспективі – забезпечення успішної побудови власної кар'єри, зокрема у сфері малого бізнесу.

Список посилань

Yershov, M.-O. (2019). Digitalisation of professional (vocational) and pre-high tertiary education of Ukraine: problems and prospects. *Scientific herald of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogy*, 1(18), 67-74. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2019.18.67-74>.

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Закатнов, Д.О., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.В. (2020). *Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія*. Житомир: "Полісся".

Базиль, Л., & Єршова, Л. (2019). *Організація консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів: методичні рекомендації*. Житомир: «Полісся».

Гриценко, І.А. (2019). Проектна діяльність як засіб розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів. *Вища школа*, 3 (176), 45-53.

Гриценко, І.А. (2020). Проектна діяльність як засіб формування підприємницької активності в учнівської молоді. *Вища школа*, 2 (187), 27-36.

Єршова, Л. (2018). Від купця – до підприємця: трансформація цінностей української економічної еліти у ХІХ – на початку ХХ століття. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, 15, 154-161.

Єршов М.-О. (2021). Свобода як тренд сучасної ІТ-освіти. *The Scientific Heritage*, 72-4, 24-29.

Однорог, Г. (2018). Теоретичні засади формування ключових компетентностей учнів у закладах професійної освіти засобами інтерактивних технологій. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, 16, 104-108. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.104-108>.

Радкевич, В.О. (2011). Науково-методичні основи модернізації змісту професійної освіти і навчання. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, 1, 57-67.

Пометун, О.І. (2021). Інтерактивні методи навчання (с.417-418). In *Кремень, В.Г. (ред). Енциклопедія освіти*. Київ: ЮРИНКОН ІНТЕР.

Сейко, Н. А., & Єршов, М.О. (2021). Зарубіжний досвід розвитку ІТ-освіти *Український педагогічний журнал*, 4, 54-64.